

EUROPOS ŽEMĖS ŪKIO FONDAS KAIMO PLĖTRAI:
EUROPA INVESTUOJA Į KAIMO VIETOVES

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2014–2020 M. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO 2015 M. ATASKAITOS SANTRAUKA

Įgyvendindama Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą (toliau – Programa), Lietuva kasmet iki birželio 30 d. turi pateikti Europos Komisijai metinę Programos įgyvendinimo ataskaitą už praėjusius metus. Šioje ataskaitoje turi būti apžvelgiamas Programos finansinis įgyvendinimas ir fizinių rodiklių pasiekimas, pateikta problemų, kurios kilo įgyvendinant Programą, santrauka ir joms spręsti taikyti veiksmai, apžvelgtas techninei pagalbai skirtų lėšų panaudojimas, aprašyti veiksmai, kurių imtasi įgyvendinant išankstines sąlygas.

Pirmoji ataskaita Europos Komisijai, kurią Lietuva teikia siekdama atsiskaityti už Programos įgyvendinimą, apima 2014 ir 2015 kalendorinius metus.

Parama kaimo plėtrai 2014–2020 m.

2014–2020 m. investicijos į kaimo plėtrą Lietuvoje vykdomos, atsižvelgiant į šešis prioritetus, susijusius su žinių perdavimu ir inovacijų skatinimu, žemės ūkio veiklos konkurencingumo didinimu, maisto grandinių organizavimo skatinimu, žemės ūkio ir miškininkystės ekosistemų atkūrimu, išsaugojimu ir pagerinimu, efektyvaus išteklių naudojimo skatinimu ir klimato kaitos mažinimu bei socialinės įtraukties didinimu ir skurdo mažinimu. Iš viso pagal Programą Lietuvai suplanuota 1,977 mlrd. Eur paramos, iš kurių ES lėšos sudaro 1,617 mlrd. Eur. Paramos lėšos skirtos 16 priemonių įgyvendinti ir anksčiau prisiimtiems įsipareigojimams vykdyti (pavyzdžiui, mokama parama 2007–2013 m. ją gavusiems anksčiau iš žemės ūkio veiklos pasitraukusiems asmenims, pusiau natūriniais ūkiams, ekologiniams ūkiams, aplinkosauginius įsipareigojimus prisiėmusiems žemės ūkio ar miško valdoms).

2014–2020 m. investicijos koncentruojamos toms sritims, kurios gali prisidėti prie inovacijų diegimo ir konkurencingumo skatinimo, naujų darbo vietų kūrimo, socialinės ir ekonominės sanglaudos skatinimo, aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo. Maždaug 31 proc. viso Programai numatyto finansavimo skirta investicijoms į materialųjį turtą, t. y. žemės ūkio valdų modernizavimui, žemės ūkio produktų perdirbimui, rinkodarai ir plėtrai, žemės konsolidacijai, miškų infrastruktūros gerinimui ir kt. Siekiant žmones skatinti ūkininkauti vietovėse, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių, 15 proc. visų Programos lėšų skirta būtent šioms veikloms remti. Apie 11 proc. viso kaimo plėtrai numatyto finansavimo skirta ūkio ir verslo plėtrai, t. y. paramai jaunųjų ūkininkų įsikūrimui, smulkiesiems ūkiams, ekonominės veiklos pradžia kaimo vietovėse bei ekonominės veiklos plėtrai. Svarbu paminėti, kad 2014–2020 m. aplinkosauginių tikslų siekiančioms priemonėms skirta 36 proc. Programos lėšų, siekiant prisidėti prie klimato kaitos mažinimo, biologinės įvairovės išsaugojimo bei gražesnės ir sveikesnės aplinkos gyvenimui sukūrimo.

2014–2020 m. Programoje atsirado naujovių, kurių nebuvo ankstesniais ES paramos kaimo plėtrai teikimo laikotarpiais. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į užimtumo situaciją kaimo vietovėse ir didesnę nedarbą, teikiama parama ekonominės veiklos pradžia ir naujų verslų kūrimui. Anksčiau verslo pradžios iniciatyvos kaimo vietovėse nebuvo finansuojamos. Atsižvelgiant į sunkumus, susijusius su didėjančia konkurencija ir vartotojų rinkų konsolidavimu, nepakankama kooperacija žemės ūkio sektoriuje, suplanuota teikti paramą gamintojų grupių (organizacijų) įsisteigimui, jų veiklos pradžia. Siekiant padėti ūkininkams efektyviau kovoti su padidėjusia aplinkos ir ekonomine rizika, atsirandančia dėl klimato kaitos poveikio augalams ir pasėliams bei dėl pasireiškiančių gyvūnų ligų protrūkių, pagal Programą bus kompensuojama dalis pasėlių, gyvūnų ir augalų draudimo įmokų.

Pasirengimas kaimo plėtros programos įgyvendinimui

Siekiant tinkamai pasirengti kaimo plėtros programos įgyvendinimui 2014–2020 m., daug dėmesio buvo skirta kokybiškiems dokumentams parengti, administracinei naštai potencialiems pareiškėjams ir paramos gavėjams

mažinti, piktnaudžiavimo parama atvejams užkirsti ir kt. 2014–2020 m. buvo įvesta balais grindžiama projektų atrankos sistema, sugriežtinti reikalavimai išlaidų pagrįstumui ir patobulinta išlaidų pagrįstumo vertinimo tvarka, patvirtinta dirbtinių sąlygų nustatymo metodika, kuri aktuali siekiant išvengti sukčiavimo ir apgaulingo pasinaudojimo paramos lėšomis, patikslinta sankcijų už reikalavimų nesilaikymą ir pažeidimus tvarka. Daugiau dėmesio planuojama skirti platesniam supaprastintų apmokamų išlaidų taikymui.

Nuo 2015 m. birželio 1 d. pradėjo veikti elektroninės paslaugos informacinėje sistemoje ŽŪMIS (www.zumis.lt), kur pareiškėjai ir paramos gavėjai gali teikti paraiškas investicinei paramai gauti, mokėjimo prašymus, projektų įgyvendinimo ataskaitas, naudotis kitomis informacinės sistemos teikiamos galimybėmis. Elektroniniu būdu gauti dokumentai greičiau patikrinami, nes dalis duomenų gaunama tiesiogiai iš atitinkamų valstybės ir žinybinių registru bei valstybės informacinių sistemų, todėl ŽŪMIS ši informacija atsiranda automatiškai. Nuo 2015 m. paraiškas elektroniniu būdu galima teikti, siekiant gauti paramą investicijoms į žemės ūkio valdas, smulkiesiems ūkiams, žemės ūkio vandentvarkos projektams, jaunųjų ūkininkų įsikūrimui, miško įveisimui. 2014–2015 m. elektroniniu būdu buvo pateikta daugiau nei 89 tūkst. paraiškų ir 35 mokėjimo prašymai.

2014 m. pabaigoje buvo pradėtos priimti paraiškos iš tų pareiškėjų, kurie norėjo gauti paramą valdų modernizavimui, taip pat iš vietos veiklos grupių, kurios siekė gauti paramą vietos plėtros strategijų parengimui. 2015 m. paramos paraiškos jau buvo priimamos pagal daugelį Programos priemonių. 2014–2015 m. daugiausiai dėmesio buvo skirta būtent paraiškų priėmimui ir vertinimui. Po pirmųjų kvietimų teikti paraiškas buvo pastebėta, kad kai kurių priemonių tinkamumo sąlygos yra pernelyg griežtos, todėl, siekiant didinti priemonių populiarumą, buvo inicijuoti tinkamumo sąlygų pakeitimai.

Siekiant efektyvaus kaimo plėtrai skirtų lėšų įsisavinimo, svarbu ne tik tinkamai įgyvendinti Programą, bet ir užtikrinti išankstines sąlygas, kurios susijusios su tam tikromis politikos priemonėmis ar kitos rūšies parama. Kaimo plėtros programos efektyviam įgyvendinimui įtaką darančios išankstinės sąlygos buvo sėkmingai įgyvendintos iki 2014 m. gruodžio 3 d.

Programos įgyvendinimo pažanga

Iki 2015 m. pabaigos buvo pradėti įgyvendinti visi šeši Programos prioritetai (pagal juos priimtos ir patvirtintos paraiškos, patvirtinta, išmokėta ir deklaruota parama). Pagal Programą iš viso buvo paskirstyta daugiau nei 201 mln. Eur paramos lėšų arba 10 proc. visos 2014–2020 m. kaimo plėtrai skirtos paramos sumos. Daugiausiai lėšų buvo išmokėta už žemės ūkio paskirties žemę, kurioje esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių – daugiau nei 75 mln. Eur arba 66 proc. visos 2014–2015 m. išmokėtos paramos. Ūkių perspektyvumo ir žemės ūkio veiklos konkurencingumo didinimui bei inovacinių technologijų diegimui išmokėta daugiau nei 28 mln. Eur arba 25 proc. visos iki 2015 m. pabaigos išmokėtos paramos. Socialinės įtraukties skatinimui ir skurdo kaimo vietovėse mažinimui buvo išmokėta daugiau nei 382 tūkst. Eur arba 9 proc. visos išmokėtos paramos.

Paminėtini šie 2014–2015 m. pasiekti rezultatai:

- Paremti **56 projektai žemės ūkio vandentvarkos srityje**, skirti susidėvėjusios laukų drenažo sistemų infrastruktūros atnaujinimui, o šioms veikloms įgyvendinti buvo išmokėta daugiau nei 16 mln. Eur;
- Patvirtintos **299 paraiškos**, pagal kurias 2016 m. bus teikiama **parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui** ir siekiama prisidėti kartu kaitos žemės ūkyje palengvinimo bei palankesnių sąlygų ūkininkavimui sudarymo;
- Patvirtintos **2 paraiškos**, pagal kurias 2016 m. bus teikiama **parama meldinės nendrinukės buveinių išsaugojimui** ir prisidedama prie biologinės įvairovės išsaugojimo;
- Patvirtinta **14 paraiškų**, pagal kurias bus mokamos **paramos lėšos žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemose dalyvaujantiems gamintojams** ir siekiama didinti žemės ūkio produkcijos pridėtinę vertę;
- **Paremtas daugiau nei 1 mln. ha plotas teritorijose, kuriose esama gamtinių ar kitų specifinių kliūčių**, bei prisidėta prie ūkininkavimo mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse skatinimo. Vietovėse su kliūtimis ūkininkaujantiems asmenims išmokėta daugiau nei 75 mln. Eur paramos;
- **Parengtos 49 vietos plėtros strategijos**, pagal kurias bus finansuojamas vietos projektų įgyvendinimas, o joms parengti išmokėta daugiau nei 326 tūkst. Eur paramos, iš jų 89 tūkst. Eur buvo deklaruoti EK;
- Paremti **42 asbestinių stogų dangos keitimo projektai** kaimo vietovėse, kuriems išmokėta daugiau nei 56 tūkst. Eur paramos lėšų. **127 kaimo gyventojai** dėl įgyvendintų asbestinių stogų dangos keitimo projektų naudojami geresnėmis paslaugomis.

Tolimesni iššūkiai

Poreikis ES investicijoms kaimo plėtros srityje 2014–2020 m. yra didžiausias tose srityse, kurios apibrėžiamos kaip „tradicinės“, t. y. parama jaunųjų ūkininkų įsikūrimui, ekologiniam ūkininkavimui, žemės ūkio valdų modernizavimui, nes reikalavimai paramai gauti yra pakankamai aiškūs potencialiems pareiškėjams, egzistuoja tokių veiklų įgyvendinimo patirtis. Vis dėlto, siekiant tinkamai panaudoti visas kaimo plėtrai skirtas lėšas, itin svarbu tinkamai pasirengti naujų priemonių, kurios nebuvo įgyvendintos ankstesniais programavimo laikotarpiais, įgyvendinimui, užtikrinti tinkamą potencialių pareiškėjų informavimą ir naujų priemonių viešinimą. 2014–2015 m. nebuvo pradėtos įgyvendinti gamintojų grupių ir organizacijų įsteigimui skirta priemonė ir rizikų valdymo (draudimo įmokų už augalus, pasėlius ir gyvūnus kompensavimo), todėl bus svarbu atlikti reikiamus veiksmus (t. y. tinkamai apibrėžti pareiškėjo sąvoką) ir sudaryti galimybes pareiškėjams gauti paramą kooperacijos žemės ūkyje skatinimui.